

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՊԱԼԱՏ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի մաքսային ծառայությունում պետական պատվերի և ծրագրերի կատարման նպատակով պետական բյուջեից հատկացված միջոցների օգտագործման և բյուջետային մուտքերի ապահովման նկատմամբ իրականացված վերահսկողության արդյունքների վերաբերյալ

Վերահսկողության հիմքը` ՀՀ վերահսկիչ պալատի 2008 թվականի գործունեության տարեկան ծրագրի 4.6 կետը և ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2008 թ. օգոստոսի 5-ի թիվ 11/4 որոշումը:

Վերահսկության նպատակը` ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի մաքսային ծառայությունում պետական պատվերի և ծրագրերի կատարման նպատակով պետական բյուջեից հատկացված միջոցների օգտագործման և բյուջետային մուտքերի ապահովման արդյունավետությունը և համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրությանը:

Վերահսկողության առարկան` ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի մաքսային ծառայությունում պետական պատվերի և ծրագրերի կատարման նպատակով պետական բյուջեից հատկացված միջոցները և հավաքագրված բյուջետային մուտքերը, դրանց ապահովմանն ուղղված գործառույթները և ընթացակարգը:

Վերահսկողության օբյեկտները` ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի մաքսային ծառայություն:

Վերահսկողության ծավալը` Վերահսկվող ժամանակաշրջանում` 2007 թվականին և 2008 թվականի 7 ամիսներին կատարված փաստացի ծախսերը և հավաքագրված բյուջետային մուտքերը:

Վերահսկողությունն ընդգրկող ժամանակաշրջանը` 2007 թ. և 2008 թ. 7 ամիսները:

Վերահսկողության ժամկետը` 12.08.2008 թ. – 20.12.2008 թ.:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը` Վերահսկողությունն իրականացվել է դիտարկման և վերլուծության ձևով, ինչպես նաև կիրառվել են ֆինանսական, կատարողական և համապատասխանության տեսակները: Վերահսկողության ընթացքում կիրառվել են համեմատական, ամփոփ վերլուծության և վիճակագրական եղանակները, ինչպես նաև ընտրանքային մեթոդի ոչ վիճակագրական եղանակը:

Վերահսկողության արդյունքները

Հաշվետու ժամանակաշրջանում ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեն (այսուհետ` Մաքսային կոմիտե) իր գործունեությունն իրականացրել է ՀՀ կառավարության 2003 թ. փետրվարի 20-ի` «ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեի կանոնադրությունը և աշխատակազմի կառուցվածքը հաստատելու մասին» թիվ 247-Ն որոշման հիման վրա: Կանոնադրությանը համապատասխան, Մաքսային կոմիտեն` ելնելով իր նպատակներից և խնդիրներից, ի թիվս բազմաթիվ գործառնությունների, իրականացրել է մաքսային օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված հարկերի, մաքսատուրքի, պետական տուրքի, այլ պարտադիր վճարների հաշվարկման, գանձման և պետական բյուջե փոխանցման նկատմամբ հսկողություն, ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքներ և տրանսպորտային միջոցներ տեղափոխելիս մաքսասակագնային մեխանիզմների կիրառում, մաքսային ռեժիմների նկատմամբ հսկողության ապահովում, մաքսանենգության և այլ հանցագործությունների գործերով հետաքննության վարում, մաքսային իրավախախտումների բացահայտում և այլն:

ՀՀ մաքսային վիճակագրության համաձայն հանրապետության արտաքին առևտրի ընդհանուր շրջանառությունը 2007թվականին կազմել է 1,506.5 մլրդ դրամ` նախորդ տարվա 1,311.2 մլրդ դրամի դիմաց, կամ աճել է 14.9 %-ով: Արտահանումը 2007 թվականին` 2006 թվականի նկատմամբ, կազմել է 96.0 % (2006 թ. 409.2 մլրդ դրամի դիմաց 2007 թ. արձանագրվել է 393.0 մլրդ դրամ), իսկ ներմուծման աճի տեմպը` 23.4 % (2006 թ. 902.0 մլրդ դրամի դիմաց 2007 թ. արձանագրվել է 1,113.5 մլրդ դրամ):

2008 թվականի 7 ամիսներին արտաքին առևտրի ընդհանուր շրջանառությունը կազմել է 929.2 մլրդ դրամ` նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 806.7 մլրդ դրամի դիմաց, կամ ապահովվել է 15.2 % աճ: Արտահանումը 2008 թվականին` 2007 թվականի նկատմամբ,

կազմել է 87.5 տոկոս (համապատասխանաբար՝ 194.9 և 222.6 մլրդ դրամ), իսկ ներմուծման աճի տեմպը կազմել է 25.7 % (համապատասխանաբար՝ 733.8 և 584.1 մլրդ դրամ):

2007 թվականին մաքսային մարմինների կողմից ՀՀ պետական բյուջե ենթակա էր հավաքագրման 180,131,500.0 հազ. դրամ, տարվա ընթացքում ծրագրային առաջադրանքն ավելացել է 14,483,400.0 հազ. դրամով՝ կազմելով 194,614,900.0 հազ. դրամ: Համաձայն ներկայացված տեղեկատվության՝ տարեկան արդյունքներով պետական բյուջե մուտքագրվել է 211,149,044.0 հազ. դրամ, կամ տարեկան առաջադրանքը կատարվել է 108.5 %-ով (հավելված 1): Եկամուտների կառուցվածքում հարկային եկամուտները կազմել են 99.9 %, կամ 210,918,000.0 հազ. դրամ: Նախորդ տարվա համեմատությամբ, հարկային եկամուտներն աճել են 52,946,800.0 հազ. դրամով կամ 33.5 %-ով:

Հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 6.7 %՝ նախորդ տարվա 5.9 %-ի դիմաց, կամ տվյալ ցուցանիշով աճ է արձանագրվել 0.8 տոկոսային կետով¹: Միևնույն ժամանակ, ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ 2006 թվականին ՀՀ տարածք ներմուծված հարկման ենթակա ապրանքների մաքսային արժեքներից գանձված հարկային եկամուտները կազմել են 26.0 %: 2007 թվականին 834,650.0 մլն դրամ արժեքով ՀՀ տարածք ներմուծված ապրանքների ամբողջ ծավալի դիմաց գանձվել է 210,918.0 մլն դրամի հարկային եկամուտ, կամ 25.2 %-ը: 2008 թ. 7 ամիսներին ՀՀ տարածք ներմուծվել են 528,974.3 մլն դրամ մաքսային արժեքով ապրանքներ, դրանց դիմաց գանձվել է 150,163.0 մլն դրամ, կամ 28.4 % հարկային եկամուտ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում արձանագրված 25.8 %-ի դիմաց:

Հարկային եկամուտներում պահպանվել է ԱԱՀ-ի գծով աճի ամենաբարձր ցուցանիշը. 2006 թ. գանձված 109,110,900.0 հազ. դրամի դիմաց 2007 թ. այն կազմել է 151,454,500.0 հազ. դրամ, կամ աճել է 38.8 %-ով, իսկ 2008 թ. 7 ամիսներին այդ ցուցանիշը կազմել է 109,335,900.0 հազ. դրամ՝ գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում տվյալ հարկատեսակով հավաքագրումը 54.9 %-ով:

Լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու համար տրամադրվող լիցենզիաների դիմաց 2007 թվականին պետական բյուջե նախատեսվել էր մուտքագրել 15,500.0 հազ. դրամ, փաստացի մուտքագրվել է 20,183.0 հազ. դրամ, կամ տարեկան ծրագիրը կատարվել է 130.2 %-ով:

¹ Պաշտոնական տեղեկատվության տվյալներով 2006 թ. համախառն ներքին արդյունքը (ՀՆԱ) կազմել է 2,665.0 մլրդ դրամ, իսկ 2007թ.՝ 3,139.4 մլրդ դրամ:

Իրավախախտումների դիմաց կիրառվող պատժամիջոցներից 2007 թվականին նախատեսվել էր մուտքագրել 240,000.0 հազ. դրամ, փաստացի մուտքագրվել է 210,861.0 հազ. դրամ, կամ տվյալ եկամտատեսակով տարեկան առաջադրանքը կատարվել է 87.9 %-ով:

Համաձայն ներկայացված տեղեկատվության՝ 2007 թվականի ընթացքում ՀՀ տարածք են ներմուծվել 834,650.0 մլն դրամ մաքսային արժեքով հարկման ենթակա ապրանքներ, որից՝ 53,255.0 հազ. դրամ ապրանքների նկատմամբ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կիրառվել են տարբեր բնույթի արտոնություններ: 2006 և 2007 թվականներին կիրառված արտոնությունների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է հավելված 2-ում:

Ինչ վերաբերում է բյուջետային հատկացումներին, ապա 2007 թվականի և 2008 թվականի 9 ամիսների բյուջետային ծրագրերի կատարման վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացվում է 3-րդ և 4-րդ հավելվածներում²: «Հայաստանի Հանրապետության 2007 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով Մաքսային կոմիտեին նախատեսվել էր հատկացնել 2,168,627.4 հազ. դրամ: Բյուջետային տարվա ընթացքում ՀՀ կառավարության կողմից ընդունված որոշումներով ծրագրային ցուցանիշն ավելացել է ևս 3,687,038.1 հազ. դրամով՝ կազմելով 5,855,665.5 հազ. դրամ: Այսպես, ՀՀ կառավարության 2007 թվականի ապրիլի 12-ի թիվ 450-Ն որոշմամբ 2,705,700.0 հազ. դրամ գումարով ավելացել են բյուջետային 01.02.01. ծրագրի տնտեսագիտական դասակարգման «Սարքերի և սարքավորումների ձեռք բերման ծախսեր» հոդվածի ֆինանսավորման ծավալները: Մեկ այլ՝ 2007 թվականի մայիսի 24-ի թիվ 635-Ն որոշմամբ, տվյալ հոդվածի ֆինանսավորումը նախատեսվել է ավելացնել ևս 769,674.6 հազ. դրամով: Արդյունքում, նշված ծրագրով 3,475,374.6 հազ. դրամի ծախսերն ուղղվել են ավտոտրանսպորտի ստուգման ինտեգրացված տեխնոլոգիական սարքավորումների և մաքսային ձևակերպումներն ավտոմատացնող ծրագրային նոր համակարգի ներդրման ծառայությունների ձեռք բերմանը: Բացի այդ, Շիրակի մաքսատան Բավրայի մաքսային կետի շինարարական աշխատանքներն իրականացնելու նպատակով ՀՀ կառավարության 2007 թվականի հուլիսի 12-ի թիվ 796-Ա որոշմամբ ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդի միջոցների հաշվին բյուջետային 14.06.01. ծրագրի «Կապիտալ շինարարության ծախսեր» հոդվածով նախատեսվել են 132,279.5 հազ. դրամի հատկացումներ, իսկ 2007 թվականի սեպտեմբերի 13-ի թիվ 1003-Ա որոշմամբ՝ նույն ծրագրի «Այլ ծառայությունների ձեռքբերման ծախսեր» հոդվածով ակցիզային դրոշմանիշների ձեռք բերման նպատակով, նախատեսվել են 79,384.0 հազ. դրամի ֆինանսական միջոցներ: Ընդհանուր առմամբ, 2007 թվականին բյուջետային ծրագրերի մասով արձանագրվել է 97.7%

² Բյուջետային ծրագրերի կատարման իրական պատկերը ներկայացնելու նպատակով, որպես տարեկան ծրագրերի կատարման ցուցանիշ է օգտագործվել դրամարկղային ծախսը՝ հաշվի առնելով բյուջետային ծրագրերի շարունակականության գործոնը:

կատարողական, ընդ որում հիմնականում ծախսային ծրագրերը համամասնորեն են կատարվել:

2008 թվականի պետական բյուջեի կատարման եռամսյակային համամասնությունները հաստատվել են ՀՀ կառավարության 2007 թվականի դեկտեմբերի 20-ի թիվ 1540-Ն որոշմամբ, ըստ դրա 9 ամիսների ծրագրային ցուցանիշը կատարվել է 87.8 %-ով:

2007 թվականին Մաքսային կոմիտեի նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդի (այսուհետ՝ ֆոնդ) միջոցների ձևավորման և օգտագործման ուսումնասիրությամբ պարզվել է հետևյալը. տարեսկզբին արտաբյուջետային միջոցների ազատ մնացորդը փաստացի կազմել է 200,253.0 հազ. դրամ, իսկ տարվա ընթացքում նախատեսվել է 2,999,747.0 հազ. դրամի մուտք: Այսպիսով, եկամուտների ծրագրային ցուցանիշը կազմել է 3,200,000.0 հազ. դրամ, իսկ կատարողականը՝ 3,307,143.2 հազ. դրամ, կամ 103.3 %: ՀՀ կառավարության 2006 թվականի դեկտեմբերի 21-ի թիվ 1851-Ն որոշման 2-րդ կետով Մաքսային կոմիտեի 2007 թվականի ֆոնդի ծախսերի նախահաշիվը հաստատվել է 3,200,000.0 հազ. դրամի չափով, տարվա ընթացքում առանձին ծախսային հոդվածների միջև Մաքսային կոմիտեն միջոցների նույն հանրագումարի սահմաններում կատարվել է թվով 9 վերաբաշխում:

Տվյալ տարվա փաստացի ծախսերը կազմել են 2,775,680.8 հազ. դրամ, կամ նախատեսվածի 86.7 %-ի չափով: Ըստ առանձին ծախսային հոդվածների, կատարողականները ներկայացված են հավելված 5-ում, որից երևում է, որ կատարողականի ամենաբարձր՝ 100.0 %, մակարդակն ապահովվել է «Գույքի վարձակալության ծախսեր» հոդվածով: Միաժամանակ, կատարողականի ամենացածր՝ 5.7 %, մակարդակն արձանագրվել է «Նախագծահետազոտական ծախսեր» հոդվածով:

2007 թվականի բյուջետային տարվա ընթացքում Մաքսային կոմիտեի կողմից կատարված նախահաշվի ճշգրտումների արդյունքում՝ ի հաշիվ կապիտալ ծախսերի ընթացիկ ծախսերն աճել են 225,650.0 հազ. դրամով, դրանցում 132,846.0 հազ. դրամի էական աճն արձանագրվել է «Աշխատավարձ և դրան հավասարեցված վճարումներ» հոդվածով: Տարեկան ճշգրտված նախահաշվին համապատասխան, արտաբյուջետային միջոցների ծախսերի նախատեսվող և փաստացի ձևավորված կառուցվածքի վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է հավելված 6-ում: Ճշգրտված նախահաշվով ընթացիկ ծախսերի կազմում «Աշխատավարձ և դրան հավասարեցված վճարումներ» հոդվածի տեսակարար կշիռը նախատեսվել էր 65.8 %, սակայն ընթացիկ ծախսերն իրականացվել են պակաս չափով՝ ծրագրավորված 2,637,550.0 հազ. դրամի դիմաց կազմելով 2,320,428.8 հազ.

դրամ, որի արդյունքում աշխատակիցների վարձատրությանն ուղղված միջոցների տեսակարար կշիռը կազմել է 74.7 %, կամ աճել է 8.9 տոկոսային կետով:

2008 թվականին ֆոնդի տարեսկզբի ազատ մնացորդը կազմել է 531,462.4 հազ. դրամ, իսկ 9 ամիսների համար նախատեսվել էր 2,447,074.7 հազ. դրամի մուտք, կամ եկամտային մասը ձևավորվել է 2,978,537.1 հազ. դրամի չափով: Ներկայացված տեղեկատվության համաձայն՝ 2008 թվականի հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ, փաստացի եկամուտները կազմել են 3,010,057.9 հազ. դրամ, կամ 9 ամիսների առաջադրանքը կատարվել է 101.1 %-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, արտաբյուջետային միջոցների մուտքերն ավելացել են 621,553.1 հազ. դրամով, կամ 26.0 %-ով:

Մաքսային կոմիտեի 2008 թվականի ֆոնդի տարեկան ծախսերը հաստատվել են ՀՀ կառավարության 2007 թվականի դեկտեմբերի 20-ի թիվ 1540-Ն որոշմամբ: 9 ամիսների ընթացքում առանձին ծախսային հոդվածների միջև նույն գումարի սահմաններում Մաքսային կոմիտեի կողմից կատարվել է թվով 7 վերաբաշխում: Նախատեսված 2,969,650.0 հազ. դրամի դիմաց կատարողականը կազմել է 1,961,212.9 հազ. դրամ, կամ ծախսերը կատարվել են 66.0 %-ով:

Փաստորեն, ինչպես 2007, այնպես էլ 2008 թվականներին ՀՀ կառավարության որոշումներով հաստատված նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդի նախահաշիվներում Մաքսային կոմիտեի կողմից կատարվել են մի շարք փոփոխություններ, դրանք բացառելը պահանջում է ֆինանսական ռեսուրսների ավելի ձկուն կառավարում:

Մաքսային եկամուտների հավաքագրման արդյունավետության գնահատման տեսանկյունից, կարևոր է առանձնացնել ՀՀ տարածք ներմուծվող և ՀՀ տարածքից արտահանվող այն ապրանքախմբերը, որոնք ծավալներով և տեսակարար կշռով էական տեղ են զբաղեցնում արտաքին ապրանքաշրջանառության մեջ: Այսպես, ՀՀ մաքսային վիճակագրության համաձայն՝ արտաքին առևտրով 2007 թվականին և 2008 թվականի 7 ամիսներին ներմուծված առավել բարձր մաքսային արժեք ունեցող ապրանքներից են՝ մարդատար ավտոմեքենաները (102.8 և 75.8 մլրդ դրամ), նավթը և նավթամթերքը (77.2 և 59.2 մլրդ դրամ), բնական և հեղուկ գազը (76.2 և 46.5 մլրդ դրամ), ադամանդը (56.1 և 27.3 մլրդ դրամ), անմշակ և կիսամշակ ոսկին (43.9 և 25.6 մլրդ դրամ), հեռախոսի ապարատները (30.1 և 23.5 մլրդ դրամ), սիգարետը և սիգարը (21.4 և 12.7 մլրդ դրամ) և այլն: Ընդ որում, 2007 թվականին այդ ցանկում էին նաև դեղամիջոցները (31.0 մլրդ դրամ) և ցորենը (28.5 մլրդ դրամ), իսկ 2008 թվականի 7 ամիսներին՝ երկաթյա ձողերը (15.3 մլրդ դրամ) և չմշակված ալյումինը (13.0 մլրդ դրամ):

Արտաքին առևտրով ՀՀ-ից 2007 թվականին և 2008 թվականի 7 ամիսներին արտահանված առավել բարձր մաքսային արժեք ունեցող ապրանքների շարքն են դասվել՝ երկաթամիահամաձուլվածքը (80.3 և 42.3 մլրդ դրամ), ադամանդը (54.8 և 25.0 մլրդ դրամ), կոնյակը (39.9 և 23.2 մլրդ դրամ), պղնձի հանքաքարը և խտանյութը (29.9 մլրդ դրամ), չգտված պղինձը (22.8 և 12.7 մլրդ դրամ), ալյումինե փայլաթիթեղը (12.6 և 6.9 մլրդ դրամ), ցեմենտը (11.0 և 8.0 մլրդ դրամ) և այլն:

ՀՀ մաքսային օրենսգրքի համաձայն՝ արտահանվող և ներմուծվող ապրանքների ձևակերպումներն իրականացվել են տարբեր մաքսային ռեժիմներով, դրանց ծավալների վերաբերյալ տեղեկատվությունը ներկայացված է ստորև:

2007 թվականին արտաքին առևտրով ՀՀ-ից արտահանված 393.0 մլրդ դրամից «Արտահանում ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով ձևակերպվել են 277.5 մլրդ դրամի (70.6 %), «Ժամանակավոր արտահանում վերամշակման համար» մաքսային ռեժիմով՝ 3.0 մլրդ դրամի (7.6 %) և «Վերաարտահանում» մաքսային ռեժիմով՝ 112.5 մլրդ դրամի (28.6 %) մաքսային արժեքով ապրանքներ: 2008 թվականի 7 ամիսներին արտահանված 194.9 մլրդ դրամից «Արտահանում ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով ձևակերպվել են 163.7 մլրդ դրամի (84.0 %), «Ժամանակավոր արտահանում վերամշակման համար» մաքսային ռեժիմով՝ 1.4 մլրդ դրամի (7.2 %) և «Վերաարտահանում» մաքսային ռեժիմով՝ 29.8 մլրդ դրամի (15.3 %) մաքսային արժեքով ապրանքներ:

Արտաքին առևտրով 2007 թվականին ներմուծված 1,113.5 մլրդ դրամից «Ներմուծում ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով ձևակերպվել է 1,073.3 մլրդ դրամի, կամ ամբողջ ծավալի 96.4 %-ը: «Ներմուծում անմաքս առևտրի խանութ» մաքսային ռեժիմով ձևակերպվել է 0.9 մլրդ դրամի (8.4 %), «Ժամանակավոր ներմուծում վերամշակման համար» մաքսային ռեժիմով՝ 38.6 մլրդ դրամի (36.0 %) և «Վերաներմուծում» մաքսային ռեժիմով՝ 0.7 մլրդ դրամի (6.5 %) մաքսային արժեքով ապրանքներ: 2008թ. 7 ամիսներին ներմուծված 733.8 մլրդ դրամից «Ներմուծում ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով ձևակերպվել է 722.2 մլրդ դրամի (98.4 %), «Ներմուծում անմաքս առևտրի խանութ» մաքսային ռեժիմով 1.0 մլրդ դրամի (1.4 %), «Ժամանակավոր ներմուծում վերամշակման համար» մաքսային ռեժիմով 10.3 մլրդ դրամի (14.0 %) և «Վերաներմուծում» մաքսային ռեժիմով 0.3 մլրդ դրամի (4.1 %) մաքսային արժեքով ապրանքներ: Տվյալ վերլուծությունը փաստում է, որ ծավալային առումով արտաքին առևտրում ամենահաճախ կիրառվողները «Ներմուծում ազատ շրջանառության համար» և «Արտահանում ազատ շրջանառության համար» ռեժիմներն են, որոնք հաշվետու ժամակահատվածում շարունակաբար աճել են:

ԱՊՀ անդամ երկրների արտաքին առևտրի մաքսային վիճակագրության մեթոդաբանության համաձայն արտաքին առևտուր չհամարվող մաքսային ռեժիմից «Ժամանակավոր արտահանում» մաքսային ռեժիմով արտահանումը 2007 թ. իրականացվել է թվով 4 կազմակերպության կողմից՝ 81.9 մլրդ դրամի չափով:

«Ժամանակավոր ներմուծում» մաքսային ռեժիմով ներմուծումը 2007 թվականին կազմել է 124.9 մլրդ դրամ, կամ նախորդ տարվա համեմատ աճել է 3.3 %-ով, իսկ 2008 թվականի 7 ամիսներին տվյալ ռեժիմով ներմուծման ցուցանիշը կազմել է 87.3 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 63.7 մլրդ դրամի փոխարեն: «Մաքսային պահեստ» մաքսային ռեժիմով ներմուծումը 2007 թվականին կազմել է 34.4 մլրդ դրամ, կամ 2006 թվականի համեմատ աճել է 42.0 %-ով, իսկ 2008 թվականի 7 ամիսներին այն նվազել է՝ կազմելով 19.5 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա 20.1 մլրդ դրամի դիմաց: «Տարանցիկ փոխադրում» մաքսային ռեժիմի ծավալները կազմել են համապատասխանաբար՝ 6.7 և 2.4 մլրդ դրամ՝ համադրելի ժամանակահատվածի 3.0 և 2.0 մլրդ դրամի դիմաց:

Հարկային եկամուտների հավաքագրման գործընթացին ազդող կարևոր գործոն է մաքսասակագնային քաղաքականությունը: Ընտրանքային եղանակով ուսումնասիրվել են Մաքսային կոմիտեի մաքսասակագնային կարգավորման վարչության կողմից կանոնադրությամբ իրենց վերապահված գործառույթների իրականացման վիճակը: Նշված վարչության հիմնական գործառույթներն են՝ մաքսասակագնային մեխանիզմների կիրառման միջոցով ՀՀ տնտեսական շահերի և ներքին շուկայի պաշտպանվածության և ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների տեղափոխման ժամանակ ոչ սակագնային կարգավորման միջոցների կիրառման ապահովումը, դրանցից դիտարկվել են հիմնականում ներմուծվող ապրանքների հարկման մեթոդների կիրառման և լիցենզավորման բնագավառները:

Ուսումնասիրությամբ պարզվել է, որ մաքսասակագնային քաղաքականության մեջ կատարվում են որոշակի տեղաշարժեր: Այսպես, 2007 թվականին ներմուծվել է 238390 խումբ ապրանք, որոնցից սահմանին հարկման ենթակա 227697-ից ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 87-րդ հոդվածով գործարքի գնի մեթոդով (1-ին մեթոդ) գնահատվել է 14384-ը (տվյալ մեթոդով մաքսային արժեքի որոշման համար հիմք է ընդունվում հայտարարատուի կողմից մաքսային հայտարարագրի հետ միասին ներկայացվող՝ արտահանման երկրում ապրանքների ձեռք բերման համար վճարման փաստաթուղթը (հաշիվ-ապրանքագիրը կամ այլ փաստաթուղթը):

2007 թվականի 7 ամսում ներմուծված 128802 խումբ ապրանքներից սահմանին հարկման ենթակա էին 123058-ը, որոնցից 1-ին մեթոդով գնահատվել է 7400-ը: Ինչ վերաբերում է 2008 թ. նույն ժամանակահատվածին, ապա 1-ին մեթոդը կիրառվել է սահմանին

հարկման ենթակա 159080 ապրանքային խմբերից՝ 13119-ի նկատմամբ, այլ կերպ՝ սահմանին հարկման ենթակա ապրանքային խմբերի 29.3 %-ով աճն ուղեկցվել է ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 87-րդ հոդվածով մեթոդի կիրառման 77.3 % աճով: Էականորեն աճել է նաև այն տնտեսավարող սուբյեկտների քանակը, որոնց նկատմամբ ներմուծվող ապրանքների մաքսային արժեքը որոշելիս կիրառվել է ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 87-րդ հոդվածով սահմանված գործարքի գնի մեթոդը: Այսպես, 2007 թվականին արձանագրվել է 272 տնտեսավարող սուբյեկտ, 2008 թվականի 7 ամիսներին՝ 2007 նույն ժամանակահատվածի համեմատ, նշված սուբյեկտների քանակն աճել է ավելի քան 2 անգամ. 108.4 %-ով՝ հասնելով 398-ի:

Այսպիսով, թեև ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 87-րդ հոդվածով սահմանված գործարքի գնի մեթոդի ավելի հաճախ կիրառումը վկայում է մաքսային վարչարարության քաղաքակիրթ եղանակների ավելի լայն կիրառման մասին, սակայն, մյուս կողմից, հաշվարկներով հիմնավորվում է, որ վերջինս բացասաբար է անդրադարձել մաքսային արժեքի բացարձակ մեծության, հետևաբար՝ նաև դրանցից հաշվարկվող և պետական բյուջե գանձվող մաքսային վճարների չափերին:

Մաքսասակագնային կարգավորման վարչության աշխատանքներում (ընտրանքային) հայտնաբերվել են առանձին չկարգավորված խնդիրներ, որոնք հիմնականում հանգում են հետևյալին: Կենցաղային և համակարգչային տեխնիկայի մաքսային ձևակերպումների ժամանակ տիպային և մակնիշային առանձնահատկությունները հաշվի առնելու համար համակարգչային համակարգում ստեղծվել է տվյալների բազա: ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 79-րդ հոդվածով սահմանվում է, որ նույն կամ գրեթե նույն ժամանակահատված է համարվում դիտարկվող պահին նախորդող 90-օրյա ժամանակահատվածը: Սակայն հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՀՀ մաքսային տարածք ներմուծվող որոշ ապրանքատեսակների, այդ թվում՝ նաև կենցաղային և համակարգչային տեխնիկայի գները սահմանված 90-օրյա ժամանակահատվածում միջազգային շուկաներում կարող են զգալիորեն փոփոխվել, մաքսային արժեքի որոշման տեսանկյունից, նշված դրույթի կիրառումը չի կարող ապահովել ապրանքների շուկայական գների իրատեսականությունը:

ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 105-րդ հոդվածի 6-րդ կետի պահանջներին համապատասխան, ՀՀ մշտական բնակության ժամանող ֆիզիկական անձինք կարող են առանց մաքսատուրքի վճարման ներմուծել իրենց անձնական օգտագործման գույքը: Ընդ որում այդ արտոնությունից օգտվելու պարբերականության ժամկետ է սահմանված՝ 5 տարին մեկ անգամ: Նշված դրույթի կիրառմանը խոչընդոտում է մաքսային մարմիններին դիմող քաղաքացիների (արտոնություն ստանալու մասով) տվյալների այնպիսի բազայի բացակայությունը, որը պետք է պարունակի տեղեկատվություն՝ բաց թողումից հետո երեք

տարվա ընթացքում արտոնության տրամադրման նպատակից տարբերվող նպատակով ներմուծված գույքն ու իրերը օգտագործելու, տնօրինելու կամ այլ անձանց հանձնելու վերաբերյալ: Այս պարագայում հնարավոր չէ կանխել արտոնությունների տրամադրման կրկնությունը և հիշատակված օրենսդրական նորմի սահմանված կարգով կատարումը:

Ընտրանքային ուսումնասիրությամբ ընդգրկվել է առգրավված ապրանքների մաքսային պահեստներ մուտքագրման և ելքագրման գործընթացը: Տվյալ ուղղությամբ աշխատանքները կազմակերպվել են ՀՀ մաքսային օրենսգրքի և ՀՀ կառավարության 2002 թվականի հոկտեմբերի 31-ի թիվ 2182-Ն որոշմամբ ընդունված՝ «Մաքսային մարմիններին պատասխանատու պահպանության հանձնված և մաքսային հսկողության ներքո պահպանվող, մաքսանենգության կամ մաքսային կանոնների խախտման անմիջական օբյեկտ համարվող որոշ ապրանքների նկատմամբ տնօրինման գործողությունների իրականացման» Կարգին համապատասխան: Ներկայում գործում են թվով 19 մաքսային պահեստներ, որոնցից 10-ը՝ բաց պահեստներն են:

Առգրավված և «Տրանս-Սերվիս» մաքսային պահեստ մուտքագրված թվով 1293 անուն ապրանքներից վերջին երկու տարիներին մուտքագրվել է 419-ը, կամ 32.4 %-ը, իսկ 3-10 տարվա վաղեմության 874 ապրանքատեսակները կազմում են 67.7 %: «Ձյունիկ» պահեստում առկա 696 անուն ապրանքներից վերջին երկու տարում պահեստ է մուտքագրվել 70-ը կամ 10.1%-ը, իսկ 3-10 տարվա վաղեմության ապրանքների տեսակարար կշիռը հասնում է գրեթե 90.0 %-ի: Ինչ վերաբերում է ապրանքատեսակներին, ապա մաքսային պահեստներում առկա ապրանքների շուրջ 80.0 %-ը ժամկետանց սննդամթերք է ու դեղորայք:

Համաձայն վերոհիշյալ Կարգի, ապրանքների նկատմամբ մաքսային մարմինների կողմից տնօրինման գործողությունները իրականացվում են ապրանքներ տեղափոխող անձանց գրավոր համաձայնությամբ, իսկ ապրանքների իրացումից ստացված գումարները մուտքագրվում են այդ նպատակով բացված հատուկ հաշվին: Ընդհանուր առմամբ, 2007 թվականին և 2008 թվականի 9 ամիսների ընթացքում հատուկ հաշվին մուտքագրվել է ընդամենը 5,681.0 հազ. դրամ, որից՝ 3,264.2 հազ. դրամը՝ 2007 թվականին:

«Ոչնչացում» մաքսային ռեժիմով ապրանքների ձևակերպման, ինչպես նաև այդ ուղղությամբ աշխատանքները կազմակերպվում են ՀՀ մաքսային օրենսգրքի և ՀՀ կառավարության 2000 թվականի դեկտեմբերի 31-ի՝ «Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսգրքով սահմանված «ոչնչացում» մաքսային ռեժիմի կիրառման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 901 որոշմամբ: Սույն որոշմամբ հաստատված Կարգի 5-րդ կետի համաձայն՝ Մաքսային պետական կոմիտեի 2004 թվականի դեկտեմբերի 2-ի թիվ 04/112-Ա հրամանով ստեղծվել է ոչնչացման աշխատանքները կազմակերպող և համակարգող

հանձնաժողով, որի կազմում ընդգրկվել են ներկայացուցիչներ մի շարք նախարարություններից և գերատեսչություններից՝ ՀՀ կառավարության վերոհիշյալ որոշման 6-րդ կետին համապատասխան: Ըստ ներկայացված տեղեկատվության, 2007 թվականին և 2008 թվականի 7 ամիսների ընթացքում մաքսային մարմիններին ի պահ տրված ապրանքներից «ոչնչացում» մաքսային ռեժիմով փաստացի ոչնչացվել են 42,112.5 հազ. դրամ մաքսային արժեքով տարբեր ապրանքներ (հավելված 7):

ՀՀ-ում հետբացթողումային հսկողությունը գործնականում սկսել է իրականացվել 2003 թվականից՝ ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 150¹ հոդվածի ընդունումից հետո: Հետբացթողումային հսկողության նպատակն է՝ ՀՀ մաքսային սահմանով ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների տեղափոխման օրինականության, դրանց հաշվառման, մաքսային վճարների հաշվարկման ու վճարման ճշտության ստուգումը՝ հայտարարագրում նշված տեղեկությունների արժանահավատության ստուգման միջոցով: Նշված նպատակն իրագործելու համար Մաքսային կոմիտեի համապատասխան ստորաբաժանումը վերլուծություններով բացահայտում է բարձր ռիսկային ոլորտները, որոնցում հնարավոր են մաքսային կանոնների խախտում և մաքսային վճարների թերի գանձում:

2007 թվականին և 2008 թվականի 7 ամիսներին Մաքսային կոմիտեի հետբացթողումային հսկողության վարչությունը մաքսային հսկողություն է իրականացրել թվով 98 տնտեսավարող սուբյեկտների մոտ, որոնց արդյունքներով 93 դեպքով կազմվել են մաքսային կանոնների խախտման արձանագրություններ: Վերջիններիս համար հիմք են հանդիսացել հարցման արդյունքներով ստացված և ապրանքներ տեղափոխող անձանց կողմից մաքսային մարմիններին ներկայացված փաստաթղթերում առկա տեղեկությունների անհամապատասխանությունը: Դիտարկվող ժամանակահատվածում հետբացթողումային հսկողությամբ ընդգրկված հայտարարատուների մոտ արձանագրվել է 1,253,128.9 հազ. դրամի պակաս հայտարարագրված մաքսային արժեք, ինչպես նաև՝ 1,386,598.4 հազ. դրամի մաքսային արժեքով ապրանքների հետադարձ արտահանման պարտավորությունների չկատարման դեպքեր:

Համաձայն ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի մաքսային ծառայության հետբացթողումային վարչության կողմից ներկայացված տեղեկատվության՝ իրականացված հետբացթողումային հսկողությունների արդյունքներով հաշվարկվել են լրացուցիչ մաքսային վճարներ՝ 760,743.2 և տույժ՝ 345,301.5 հազ. դրամի չափով: Ընդամենը առաջադրված գումարը կազմել է 1,106,044.7 հազ. դրամ:

Մաքսային կանոնների խախտման վերաբերյալ կազմված նյութերի հետագա ընթացքն իրականացրել է Մաքսային կոմիտեի հետաքննության և իրավաբանական վարչությունը, որի ներկայացրած տեղեկատվության ուսումնասիրությամբ պարզվել է հետևյալը:

2007 թվականին և 2008 թվականի 7 ամիսների ընթացքում հայտնաբերվել է մաքսային կանոնների խախտման և մաքսանենգության 508 դեպք՝ 2,605,717.1 հազ. դրամ ընդհանուր գումարով: Դրանցից 329 դեպքը (64.8 %) հայտնաբերվել է մաքսանենգության դեմ պայքարի վարչության, 93-ը (18.3 %)՝ հետբացթողումային հսկողության վարչության, իսկ 86-ը (16.9 %)՝ տարածաշրջանային մաքսատների և մաքսակետերի կողմից:

Մաքսային կոմիտեի հետբացթողումային վարչության կողմից կազմված արձանագրություններով հաշվետու ժամանակաշրջանում հետաքննության և իրավաբանական վարչության կողմից 927,397.6 հազ. դրամ գումարով նախապատրաստված 27 նյութ ուղարկվել է ըստ ենթակայության՝ նախաքննության մարմին, 5 նյութով ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 203-րդ հոդվածով նշանակվել է 45,793.3 հազ. դրամի վարչական տուգանք, որը գանձվել է, իսկ 61 նյութով վարչական վարույթը կարճվել է, սակայն գանձվել է պետական բյուջե 971,508.3 հազ. դրամ պակաս վճարված մաքսային վճար:

Մաքսանենգության և մաքսային կանոնների խախտման մնացած 415 նյութերով արձանագրված գումարը կազմել է 661,018.8 հազ. դրամ, որից ըստ ենթակայության՝ նախաքննության մարմին է ուղարկվել 47 նյութ՝ 128.476.9 հազ. դրամ գումարով, մնացած 368 նյութերից 247-ով որոշում է կայացվել 532,541.9 հազ. դրամի չափով վարչական տուգանք նշանակելու մասին, իսկ 120 նյութով որոշում է կայացվել վարչական գործի վարույթը կարճելու մասին:

Նշանակված 532,541.9 հազ. դրամ վարչական տուգանքից 15-օրյա ժամկետում գանձվել է 55,168.7 հազ. դրամ, իսկ 480,373.2 հազ. դրամ վարչական տուգանքի գումարով 147 նյութ ուղարկվել է իրավաբանական բաժին՝ դատական կարգով բռնագանձելու համար:

Այսպիսով, 2007 թվականին և 2008 թվականի 7 ամիսների ընթացքում հայտնաբերվել է մաքսային կանոնների խախտման և մաքսանենգության 508 դեպք՝ 2,605,717.1 հազ. դրամ ընդհանուր գումարով, որից մաքսանենգության հատկանիշներով նախապատրաստված 74 նյութ՝ 1,055,873.7 հազ. դրամ գումարով, ուղարկվել է ըստ ենթակայության՝ նախաքննության մարմին:

Մաքսային կանոնների խախտման նյութերով կայացված բոլոր որոշումների օրինականությունը հաստատվել է ՀՀ գլխավոր դատախազության կողմից:

2007 թվականին և 2008 թվականի 7 ամիսներին մաքսային կանոնների խախտման գործերով վարչական տուգանքները, մաքսային վճարները և տույժերը բռնագանձելու համար

դատարաններ ներկայացվել են 412 հայց՝ 1,165,313.4 հազ. դրամի չափով: Վճռի կայացմամբ դիտարկվող ժամանակահատվածում քննվել է թվով 340 հայցով քաղաքործ, իսկ նշանակված վարչական տուգանքների վճարման հիմքով կարճվել է 66 քաղաքործ: Դատարանի կողմից բավարարվել է 230 հայց՝ 418,829.2 հազ. դրամ գումարի չափով:

2007 թվականին փաստացի բյուջե է վերականգնվել (առանց ԴԱՀԿ-ի մուտքերի) 236,532.6 հազ. դրամ:

Նշված ժամանակահատվածում Մաքսային կոմիտեի կողմից ներկայացված կատարողական թերթերով ՀՀ արդարադատության նախարարության ԴԱՀԿ ծառայությունում (այսուհետ՝ ԴԱՀԿ) հարուցվել է 218 կատարողական վարույթ, որի ընթացքի և գանձված գումարների վերաբերյալ ներկայացված տեղեկատվության վերլուծությամբ պարզվել է հետևյալը. 258,225.8 հազ. դրամի չափով բռնագանձման վերաբերյալ կատարողական 218 վարույթից 63,423.6 հազ. դրամ գումարով թվով 9 վարույթ կասեցվել է, հետախուզում է հայտարարվել 42,101.0 հազ. դրամի 46 վարույթով, վարույթն ավարտվել է 112,502.6 հազ. դրամի 98 գործով, 75 վարույթով՝ 102,254.2 հազ. դրամի չափով կատարողական վարույթը կարճվել է, 64 կատարողական վարույթով գանձվել է 53,651.4 հազ. դրամ, իսկ 41-ով՝ բռնագանձվել է 15,278.6 հազ. դրամ: Ընթացքում գտնվող կատարողական վարույթով ենթակա է գանձման 134,843.1 հազ. դրամ:

Միևնույն ժամանակ, ուսումնասիրությամբ պարզվել է, որ Մաքսային կոմիտեի գործունեության մեջ դեռևս կան չլուծված խնդիրներ՝ կապված հետախուզման մեջ գտնվող, ինչպես նաև շարժիչի կամ հափշտակության այլ հատկանիշների առկայությամբ որոշ ապրանքային դիրքերում ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների՝ ՀՀ ներմուծելու և դրանք ձևակերպելու հետ:

Մաքսային կոմիտեի վերահսկողության վարչությունն իր կանոնադրությանը և հաստատված տարեկան աշխատանքային ծրագրերին համապատասխան, հաշվետու ժամանակաշրջանում իրականացրել է վերահսկողական տարբեր միջոցառումներ: Մասնավորապես, 2007 թվականին և 2008 թ. 7 ամիսներին ուսումնասիրություններ են անցկացվել թվով 7 մաքսատներում և դրանց ենթակա մաքսակետերում, քննարկվել են հայտարարագրերի անվավեր համարելու գործընթացում թվով 227 դեպքերով արձանագրված խախտումների պատճառների օրինականությունն ու հիմնավորությունը, մաքսակետերում ուսումնասիրվել են մաքսային ձևակերպումների ընթացքում օգտագործված փաստաթղթերը, հսկողություն է իրականացվել ավելի քան 600 տարանցիկ բեռների, ինչպես նաև գործող պահեստներում իրականացված աշխատանքների նկատմամբ և այլն:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

- 2007 թ. արտաքին առևտրի շրջանառությունը կազմել է 1,506.5 մլրդ դրամ՝ գերազանցելով նախորդ տարվա ցուցանիշը 14.9 %-ով: Միևնույն ժամանակ, մեծացել է արտահանման և ներմուծման բացասական սալդոն՝ ներմուծման ծավալների 23.4 % աճի պայմաններում, արտահանման ծավալները նվազել են 40.0 %-ով: 2008 թվականի 7 ամիսների արտաքին առևտրի շրջանառությունը՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, աճել է 15.2 %-ով: Տվյալ ժամանակահատվածում ներմուծման ծավալները աճել են 15.2 %-ով, սակայն արտահանման ծավալներում արձանագրվել է 12.5 %-ով նվազում:

- Հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 2007 թվականին կազմել է 6.7 %՝ նախորդ տարվա 5.9 %-ի դիմաց, կամ աճել է 0.8 տոկոսային կետով: Միևնույն ժամանակ, տվյալ ժամանակահատվածում ՀՀ տարածք ներմուծված հարկման ենթակա ապրանքների 834,650.0 մլն դրամ մաքսային արժեքից գանձվել է 210,918.0 մլն դրամ, կամ 25.2 %՝ նախորդ տարվա 26.0 %-ի դիմաց: 2008 թվականի 7 ամիսներին ՀՀ տարածք ներմուծվել են 528,974.3 մլն դրամ մաքսային արժեքով հարկման ենթակա ապրանքներ, որոնց դիմաց գանձվել է 150,163.0 մլն դրամ, կամ 28.4 % հարկային եկամուտ:

- Մաքսային կոմիտեի կողմից 2007 թ. ՀՀ պետական բյուջե հավաքագրվել է 211,149,044.0 հազ. դրամ եկամուտ, որը կազմել է 194,614,900.0 հազ. դրամ ծրագրային ցուցանիշի 108.5%-ը: Տարեկան ծրագիրը թերի է կատարվել միայն ոչ հարկային եկամուտների գծով՝ նախատեսված 240,000.0 հազ. դրամի դիմաց փաստացի հավաքագրվել է 210,861.0 հազ. դրամ, կամ 87.9 %:

Ինչ վերաբերում է բյուջետային հատկացումներին, ապա ծրագրերի միջին կատարողականը կազմել է 97.7%՝ տարեկան ճշտված 5,855,665.5 հազ. դրամի դիմաց, ծախսերն իրականացվել են 5,721,743.5 հազ. դրամ գումարով: Բյուջետային ծրագրերը մեծամասամբ համամասնորեն են կատարվել:

- Նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդը 2007 թ. նախատեսվել էր համալրել 3,200,000.0 հազ. դրամով, փաստացի եկամուտները կազմել են 3,307,143.2 հազ. դրամ, կամ 103.3 %: Ֆոնդից կատարվող ընթացիկ ծախսերի գծով կատարողականը կազմել է 88.0 %, իսկ կապիտալ ծախսերինը՝ 80.9 %: Տնտեսագիտական դասակարգման առանձին հոդվածներով արձանագրվել են կատարման մակարդակի ավելի մեծ տարբերություններ:

- 2007 թ. ներմուծված և սահմանին հարկման ենթակա 227697 խումբ ապրանքներից ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 87-րդ հոդվածով սահմանված գործարքի գնի մեթոդով գնահատվել է 14384-ը կամ 6.3 %-ը՝ գերազանցելով նախորդ տարվա համանման ցուցանիշը 2.8 տոկոսային կետով: Սակայն գործարքի գնի մեթոդի կիրառման ավելացումը հանգեցրել է ՀՀ տարածք

ներմուծվող ապրանքների մաքսային արժեքների բացարձակ մեծության, հետևաբար՝ դրանցից հաշվարկվող և ՀՀ պետական բյուջե գանձվող մաքսային վճարների նվազմանը:

- 2007 թվականին ՀՀ տարածք են ներմուծվել 834,650.0 մլն դրամ մաքսային արժեքով հարկման ենթակա ապրանքներ, որոնցից 53,255.0 մլն դրամի նկատմամբ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կիրառվել են տարբեր բնույթի արտոնություններ: Ընդհանուր առմամբ, ըստ տարիների՝ արտոնությունների ծավալները գրեթե չեն փոխվել, իսկ դիտարկվող տարում՝ նախորդ տարվա համեմատ, ի հաշիվ ներմուծման ծավալների աճի, նվազել են 2.3 տոկոսային կետով, թեև արտոնությունների որոշ տեսակների գծով առկա է աճի միտում:

- ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 105-րդ հոդվածի 6-րդ կետի պահանջները կատարելու տեսանկյունից դեռևս չի ստեղծվել տվյալների անհրաժեշտ բազա՝ ՀՀ մշտական բնակության ժամանող ֆիզիկական անձանց արտոնությունների տրամադրման խնդիրը կարգավորելու համար:

- Առգրավված ապրանքների «Տրանս-Սերվիս» և «Ձյունիկ» մաքսային պահեստներ մուտքագրման և ելքագրման գործընթացի ուսումնասիրությամբ արձանագրվել է, որ 3-10 տարվա վաղեմություն ունեն ապրանքների շուրջ 90.0 %-ը, իսկ ապրանքային խմբերի շուրջ 80.0%-ը ժամկետանց սննդամթերք է ու դեղորայք: Ընդ որում, դեղորայքի ոչնչացման գործընթացը խոչընդոտող գործոնը համապատասխան կարգի բացակայությունն է:

- Բավարար միջոցներ չեն ձեռնարկվել մաքսային պահեստներում առգրավված և տիրագուրկ ձանաչված ապրանքների իրացման գործում: Կատարողական վարույթով գումարների գանձելիության արդյունավետությունը ցածր էր նաև ՀՀ արդարադատության նախարարության ԴԱՀԿ ծառայությունում:

- Հաշվետու ժամանակաշրջանում լիարժեք չեն օգտագործվել մաքսանենգության և մաքսային կանոնների խախտման կանխարգելման և դրանց դեմ պայքարի միջոցները:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՀՀ կառավարությանը՝

- Ուշադրություն դարձնել Հայաստանի Հանրապետության արտաքին ապրանքաշրջանառության մեջ բացասական միտումները հնարավորինս նվազեցնելու խնդրին՝ համապատասխան մակրոտնտեսական ավելի ձկուն քաղաքականության միջոցով տեղական արտադրողների կողմից արտահանման ծավալների ավելացումը խրախուսելու և միջազգային շուկաներում դրանց շահերը պաշտպանելու ուղղությամբ:

- Բարձրացնել ԴԱՀԿ-ի պատասխանատվությունը մաքսային պահեստներում առկա տիրազուրկ ճանաչված ապրանքների ժամանակին իրացման, ինչպես նաև կատարողական վարույթով գումարների գանձելիության մակարդակի բարձրացման համար:

- Քննարկել մաքսային պահեստներում առկա ժամկետանց դեղորայքի ոչնչացման կարգի ընդունման նպատակահարմարության հարցը:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեին՝

- Բյուջետային պլանավորման գործընթացում ուժեղացնել ուշադրությունը բյուջեի իրատեսականության բարձրացման, պետական բյուջեի ինչպես եկամտային, այնպես էլ՝ ծախսային հոդվածների համամասնորեն և ամբողջովին կատարման նկատմամբ՝ ֆինանսական ռեսուրսների կառավարման ձկունությունն ապահովելու միջոցով:

- ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 87-րդ հոդվածով սահմանված գործարքի գնի մեթոդի կիրառման ժամանակ լուրջ ուշադրություն դարձնել ներկայացվող փաստաթղթերի արժանահավատությանը, ինչպես նաև այդ մեթոդի օպտիմալ կիրառմանը, որը կնպաստի ՀՀ պետական բյուջեի մուտքերի ավելացմանը: Մաքսասակագնային քաղաքականության մեջ մշտապես կիրառել ներմուծվող ապրանքների շուկայական գների ուսումնասիրությունը՝ մաքսային արժեքի իրատեսությունը ապահովելու նպատակով:

- ՀՀ մաքսային օրենսգրքի 105-րդ հոդվածի 6-րդ կետի պահանջները կատարելու նպատակով, ՀՀ մշտական բնակության ժամանող ֆիզիկական անձանց արտոնությունների տրամադրման խնդիրը կարգավորելու համար ստեղծել տվյալների համապատասխան բազա:

- Անհրաժեշտ միջոցառումներ իրականացնել մաքսանենգության և մաքսային կանոնների խախտման կանխարգելման և դրանց դեմ պայքարի միջոցներն ու մեխանիզմներն ուժեղացնելու, մաքսային պահեստներում առգրավված ապրանքների հետագա իրացման և ժամկետանց ապրանքների ոչնչացման գործընթացը կարգավորելու ուղղությամբ: